

Research Paper

**Investigating the Impact of Lake Tourism Entrepreneurship on Peripheral Rural Settlements Development (Case Study: Maharlou Lake-Fars)**

**Aliakbar Anabestani\*<sup>1</sup>, Mahdi Masoumi<sup>2</sup>**

1. Department of Human Geography and Spatial Planning, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.
2. Geography Secretary of Amirkabir High School, Department of Education, District 3 Shiraz, Shiraz, Iran.

**ARTICLE INFO**

PP: 45-60

Use your device to scan and read  
the article online



**Keywords:**

*Fars province ,  
Maharlou Lake ,  
Entrepreneurship ,  
Lake Tourism ,  
Rural areas.*

**Abstract**

**Introduction:** Entrepreneurship based on the use of natural resources, especially tourism, is a good way to solve the problems and challenges of rural communities.

research goal: the purpose of this study is to evaluation the role of entrepreneurship in rural development with emphasis on lake tourism in Fars province .

**Research Methodology:** This is a descriptive and analytical research. The statistical population of this research includes all villages around Maharlou Lake in Fars province up to 2 km radius, accordingly, in this research, 10 villages with 1729 households were investigated. Using Cochran formula with a 0.08 error, 138 households were selected as sample families Also, for analyzing the data, software, FAHP, GRA and Kendall's correlation coefficient test were used in SPSS software.

**Research findings:**The findings of the research confirm that there is a significant negative correlation between the dimensions studied and the distance between the villages of Maharlou Lake according to the Kendall correlation coefficient (-0.413) and error level less than 0.01. Finally, using the GRA technique, entrepreneurship with the emphasis on lake tourism in the villages of Doubaneh, Maharlou-kohneh and Maharlou-no has the highest impact in Mahmoud Abad and Posht-par villages with moderate performance and in other villages have poor performance.

**Citation:** Anabestani, A & Masoumi, M. (2025). **Investigating the Impact of Lake Tourism Entrepreneurship on Peripheral Rural Settlements Development (Case Study: Maharlou Lake-Fars).** Journal of Geography & Regional Planning Quarterly, 15 (59), 45-60

**DOI:**[10.22034/jgeoq.2024.186826.1942](https://doi.org/10.22034/jgeoq.2024.186826.1942)

\* **Corresponding author:** Aliakbar Anabestani, **Email:** [anabestani@um.ac.ir](mailto:anabestani@um.ac.ir)

Copyright © 2024 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

## Extended Abstract

### Introduction

Entrepreneurship based on the use of natural resources, especially tourism, is a good way to solve the problems and challenges of rural communities. The beaches of seas and lakes can attract many tourists due to their proximity to population centers, suitable climate and easy access during holidays, especially in the summer season. Considering the qualitative diversity of social classes in this type of tourism and preparing the field for related recreational activities can bring the utilization of coastal resources to a high level. In this regard, the purpose of this study is to evaluate the role of entrepreneurship in rural development with emphasis on lake tourism in Fars province. The study area of this research is the rural areas around Maharlo lake in Fars province, which was chosen as the study area due to the proximity of the lake to the center of the province. Therefore, the current research aims to answer these questions: To what extent does lake tourism affect the development of entrepreneurship in rural areas around the lake? What has been the effect of lake tourism entrepreneurship on the villages around the lake?

### Methodology

The catchment area of Maharlo Lake is located in the south of Iran and in Fars province between 29 degrees and 0 minutes to 29 degrees and 57 minutes of north latitude and 52 degrees and 14 minutes to 53 degrees and 28 minutes of east longitude. This area is limited to the Shiraz plain from the north-west and to the Sarvostan plain from the south-east.

This is a descriptive and analytical research. The statistical population of this research includes all villages around Maharlou Lake in Fars province up to 2 km radius, accordingly, in this research, 10 villages with 1729 households were investigated. Using Cochran formula with a 0.08 error, 138 households were selected as sample families. In order to achieve research goals with the use of the documentary studies, a wide range of indices with Creativity, risk-taking, resource management, local employment diversity and income diversity dimensions were determined and with the use of field studies (such as completion of questionnaires and the forms of field observations), the situation of all of them have been investigated. Also, for analyzing the

data, software, FAHP, GRA and Kendall's correlation coefficient test were used in SPSS software.

### Results and discussion

The results of the examination of 6 indicators related to the creativity component in relation to rural entrepreneurship with an emphasis on lake tourism show that, according to the respondents, the indicators of self-employment with an average of 3.92 and improvement of their career future and Children with an average of 3.90 have the highest average weight. Also, the results of the examination of 7 indicators related to the risk-taking component in relation to rural entrepreneurship with an emphasis on lake tourism show that, from the respondents' point of view, the indicators of belief in personal ability with an average of 4.03 and high spirit A flight with an average of 3.56 has the highest average weight.

The results of the pairwise comparison of indicators related to the investigated dimensions in relation to rural entrepreneurship with an emphasis on lake tourism, according to experts (using fuzzy AHP software) show that; In the dimension of creativity, the self-employment index with a weight of 0.188; In the dimension of risk taking, the index of belief in personal ability with a weight of 0.256, in the dimension of resource management, the index of participation in decision-making with a weight of 0.285, in the dimension of diversity of local employment, the index of improvement of employment with a weight of 0.299 and According to the experts, the diversification of income index of investment in tourism activities with a weight of 0.224 has the greatest impact on the development of rural entrepreneurship. Also, the results of the pairwise comparison of the investigated dimensions in relation to rural entrepreneurship with an emphasis on lake tourism, according to experts (using Fuzzy AHP software) show that; The dimensions of income diversity and local employment diversity with weights of 0.346 and 0.263, respectively, have the greatest impact on the development of entrepreneurship, and the dimensions of resource management and risk taking, with weights of 0.106 and 0.127, respectively, have the least impact on Development of rural entrepreneurship according to experts.

### Conclusion

The findings of the research confirm that there is a significant negative correlation between the dimensions studied and the distance between the villages of Maharlou Lake according to the Kendall correlation coefficient (-0.413) and error level less than 0.01. Finally, using the GRA technique, entrepreneurship with the emphasis on lake tourism in the villages of Doubaneh, Maharlou-kohneh and Maharlou-no has the highest impact in Mahmoud Abad and Posht-par villages with moderate performance and in other villages have poor performance.

#### Keywords:

Entrepreneurship, Lake Tourism, Rural areas, Maharlou Lake, Fars province.

#### References

1. Abedin Ingelmo, I (2013). Design and development of a Sustainable Tourism Indicator based on human activities analysis in Inle Lake, Myanmar, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 103, 262- 272.
2. Alaeddinoglu, F & Seluck Can, A (2011), Identification and Classification of nature- based tourism resources: Western Lake Van basin, Turkey, *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 19. 198- 207.
3. Chowdhury, M.S., 2007, Overcoming Entrepreneurship Development Constraints: the Case of Bangladesh, *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*,. 13(3), 240-251.
4. Cunha, C & Marques, L, 2010, *Literary Rural Tourism: Entrepreneurship and Best Practices*, forth International Tourism Congress, 24-25 November 2010, Peniche, Portugal.
5. Dadvar Khani, F, Rezvani, M.R, Imeni Gheshlagh, S & Bozarjemehry, Kh (2012), Analyze the Role of Tourism in the Development of Rural Youth Entrepreneurship(The Case Study: Knadovan Village, Osku Province), *Human Geography Research Quarterly*, 43, 78: 169- 196. [In pershian]
6. Dutta, D. & Crossan, m (2005), *The Nature of Entrepreneuria Opportunities; Understanding the Process Using the 41 Organizational Learning Framework*; Baylor University, *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 41(5), 391-41
7. Falihi, N (2001), Investigating the rural labor market and predicting how it will be until the end of the third development plan, *Journal of Agricultural Economics and Development*, 29: 201- 230. [In pershian]
8. Fazelnia, Gh & Masoumi Jeshni, M (2016), A Survey of the Attitude of the Rural People on Socio-Economics Impact of Lake Tourism (Case study: Lakes of Fars Province), *Tourism Planing and Development*, 4, 14: 131- 153. [In pershian]
9. Figueiredo, E. & Raschi, A. (2013): Trekking out of the crisis: is there a role for rural tourism?, Working group number: 17, XXV ESRS Congress, Florence, Italy, 29 July- 1 August, 2013. <http://www.florenceesrs2013.com>
10. Firoozi, M.A, Godarzi, M & Zarei, R (2014), Investigating the Mutual Relationship Between Entrepreneurship Development and Rural Sustainable Tourism (Case Study: Kharestan Village, Behbahan Township), *Arid Regions Geographic Studies*, 3, 12: 64- 85. [In pershian]
11. Gülümser, A.A., Levent, T.B., Nijkamp, P. & Poot, J. (2012): The role of local and newcomer entrepreneurs in rural development: A comparative meta-analytic study, *Research Memorandum 2012-1*, Faculty of Economics and Business Administration.
12. Matiei Langroudi, Seyyed Hasan, Qadiri Masom, Mojtabi, Dadurkhani, Fazili, Yadollahi Farsi, Jahangir and Tarkashund, Zahra (2013), Explaining the effective factors on the empowerment of villagers in the development of entrepreneurship (case study: Zand and Samen sections of Malair city), *Journal of*

#### Funding

There is no funding support.

#### Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

#### Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

#### Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

- human geography research, 80: 119- 138. [In pershian]
13. mohammadi yeganeh, B, Eynali, J & Bigdeli, A (2017), The Role of Entrepreneurship in Rural Areas Development by Emphasis on Tourism (Case Study: Hesar-e-valiasr County-Avaj Township), Journal of Regional Planning, 6, 21: 193- 203. [In pershian]
  14. Najafi Toh Khoshkeh, P and Azadi, S (2013), The importance of promoting entrepreneurship in the tourism industry, National conference of entrepreneurship and management of knowledge-based businesses, Mazandaran University. [In pershian]
  15. Nybakk, E & Hansen. E.(2008). Entrepreneurial Attitude, Innovation & Performance among Norwegian Nature-based Tourism Enterprises, Forest Policy & Economics, 10:PP. 473-479.
  16. Rahmani, Z, Rezaei Farkhabadi, M (2015), Investigating the relationship between the effectiveness of using the knowledge management process and organizational entrepreneurship in the public service sector, The third national conference of management and entrepreneurship, Semnan, Islamic Azad University, Semnan. [In pershian]
  17. Rezvani, M.R & Najarzadeh, M (2009), Study and Analysis of Villagers, Background Knowledge on Entrepreneurship In the Process of Rural Development Case study: South Baraan District (Isfahan County), Journal of Entrepreneurship Development, 1, 2: 161- 182. [In pershian]
  18. Sojasi Qidari, H, Roknoddin Eftekhari, A, Pourtaheri, M & Azar, A (2015), Ecotourism Entrepreneurship Development Pattern in Rural Areas (Case Study: River Valley Tourism in Tehran Providence), Human Geography Research Quarterly, 46, 2: 273- 292. . [In pershian]
  19. Sojasi Qidari, H, Sadeghlo, T & Roknoddin Eftekhari, A (2016), Assess and prioritize ecotourism entrepreneurship development strategies in rural region (Case Study: River Valley Tourism in Tehran Providence), Geographical Planning of Space Quarterly Journal, 5, 16: 71- 88. [In pershian]
  20. Taherkhani M (2002), Recognition of Effective Factors on Rural Youth Migration (RYM) With Emphasis on Rural Youth Migration of Qazvine Province. MJSP; 6 (1): 41-61. [In pershian]
  21. Tetzschner, H. & Herlau, H., 2003, Innovation and Social Entrepreneurship in Tourism, A Potential for Local Business Development, University of Southern Denmark, Department of Enviromental and Business Economics IME WORKING PAPER 49/03, 1- 33.
  22. Yang, C. C., & Chen, B. S. (2006). Supplier selection using combined analytical hierarchy process and grey relational analysis. Journal of Manufacturing Technology Management, 17(7), 926-941.
  23. Yaqoubi Farani, Ahmad., Soleimani, Atiyeh and Movahdi, Reza (2014), Sociological Study of The Attitudes toward Mehr Among Alameh University Students, Women's Studies Sociological and Psychological, 12, 4: 7- 42. [In pershian]

مقاله پژوهشی

## بررسی تأثیر کارآفرینی گردشگری دریاچه ای بر توسعه سکونتگاه های روستایی پیرامونی (مطالعه موردی: دریاچه مهارلو- فارس)

علی اکبر عنابستانی\* - استادیار، گروه حقوق، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران  
مهدی معصومی - دبیر جغرافیا دبیرستان امیرکبیر، اداره آموزش و پرورش ناحیه ۳ شیراز، شیراز، ایران.

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>شماره صفحات: ۶۰-۴۵</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p> 	<p><b>مقدمه:</b> کارآفرینی مبتنی بر استفاده از منابع طبیعی بویژه توریسم روشی مناسب برای حل و فصل مسائل و چالش‌های داخلی جوامع روستایی به شمار می‌آید.</p> <p><b>هدف تحقیق:</b> هدف تحقیق حاضر، ارزیابی نقش کارآفرینی در توسعه مناطق روستایی با تأکید بر گردشگری دریاچه‌ای در استان فارس می‌باشد.</p> <p><b>روش پژوهش:</b> این تحقیق به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر، شامل تمامی روستاهای همجوار دریاچه مهارلو در استان فارس تا شعاع ۲ کیلومتر می‌باشد، بر این اساس در این پژوهش ۱۰ روستا با ۱۷۲۹ خانوار مورد بررسی قرار گرفته است، که با استفاده از فرمول کوکران با سطح خطای ۰/۰۸، تعداد ۱۳۸ خانوار به عنوان خانوارهای نمونه تعیین گردید. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم افزارهای، GRA، FAHP، و آزمون ضریب همبستگی کندال در نرم افزار SPSS استفاده گردیده است.</p> <p><b>یافته‌های پژوهش:</b> یافته‌های پژوهش مؤید آن است که، بین ابعاد مورد بررسی و طبقات فاصله روستاها از دریاچه مهارلو با توجه به مقدار ضریب همبستگی کندال (۰/۴۱۳-) و سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ درصد، رابطه منفی معناداری وجود دارد. در نهایت با استفاده از تکنیک GRA، مشخص گردید که کارآفرینی با تأکید بر گردشگری دریاچه‌ای در روستاهای دونه، مهارلو کهنه و مهارلونی دارای بیشترین تأثیر، در روستای محمودآباد و پشت‌پر دارای عملکرد متوسط و در سایر روستاها از عملکرد ضعیفی برخوردار می‌باشد.</p>

**استاد:** عنابستانی، علی اکبر، معصومی، مهدی. (۱۴۰۴)، بررسی تأثیر کارآفرینی گردشگری دریاچه‌ای بر توسعه سکونتگاه‌های روستایی پیرامونی (مطالعه موردی: دریاچه مهارلو-فارس)، فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱۵ (۵۹)، ۴۵-۶۰.

DOI:10.22034/jgeoq.2024.186826.1942

## مقدمه

شواهد محکمی مبنی بر وجود رابطه‌ی علی بین کارآفرینی، رشد اقتصادی و کاهش فقر وجود دارد (چودوری، ۲۰۰۷: ۲۴۰). البته این تجربه آسان به دست نیامده است. سال‌های متمادی در پیاده‌سازی مدل‌های گوناگون رشد و توسعه وقت صرف شده و ناکامی‌های بسیاری در این امر اتفاق افتاده است. سهم عدم بهره‌مندی جوامع روستایی از رشد و توسعه در این جریان، شاید بیش از سایر اقشار است (مطیعی لنگرودی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۲۰). شرایط محیطی و انسانی حاکم بر روستاها به گونه‌ای است که آنان را در انزوا قرار داده و باعث شده از فعالیت‌های مربوط به توسعه بهره‌ی کمتری ببرند (فلیحی، ۱۳۷۹: ۲۰۳). مهم‌ترین نمود این امر در نبوداشتغال، ناپایداری و عدم تنوع شغلی در روستاها است، که مهاجرت به خارج روستاییان را در پی دارد (طاهرخانی، ۱۳۸۱: ۵۰).

یکی از راهبردهای که برای تقویت نواحی محروم و دارای قابلیت توسعه مطرح شده است، توسعه و گسترش گردشگری در مناطقی است که دارای پتانسیل‌های لازم برای توسعه گردشگری هستند. از طرف دیگر رشد و گسترش شهرنشینی و نیاز جوامع شهرنشین به بازدید از جاذبه‌های طبیعی، سبب سرازیر شدن خیل عظیمی از جمعیت شهرنشین به نواحی و مکان‌های دارای جاذبه‌های گردشگری شده است. در این راستا افزایش استفاده از وسایل حمل و نقل خصوصی نیز در تسریع بخشیدن به این جابجایی نقش غیر قابل انکاری داشته است. این جابجایی عظیم جمعیت می‌تواند منافع عظیمی را برای جوامع میزبان به همراه داشته باشد (تقوایی و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۹). با توجه به این که هفتاد درصد از عرصه‌های طبیعی کشور در اختیار روستاییان قرار دارد، از این‌جا می‌توان به اهمیت مناطق روستایی در بهره‌برداری از فعالیت‌های اکوتوریستی پی برد، واقعیت این است که سفر میلیون‌ها اکوتوریست که ممکن است به دنبال دیدار گیاهان، جانوران و یا انجام بررسی‌های اکولوژیکی، مطالعات زمین‌شناسی، معدن و مشابه آن باشند، آثار اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی فراوانی را می‌تواند از خود به‌جای گذارد که ایجاد اشتغال و توسعه روستایی از آثار مهم آن است (ملکی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲). برآورد شده است که گردشگری طبیعی تقریباً ۲۷ درصد سفرهای بین‌المللی را شامل می‌شود و وقتی به‌صورت مناسب مدیریت شود می‌تواند اشتغال محلی و فرصت‌های توسعه بومی ایجاد کند و نیز منجر به حفظ محیط طبیعی گردد (گیتینجی، ۲۰۰۶: ۹). در دهه‌های اخیر گردشگری طبیعت مبنای از جمله گردشگری دریاچه‌ای و ساحلی رشد قابل توجهی داشته و مزایای اقتصادی فراوانی را برای جوامع میزبان به همراه آورده است. سواحل دریاها و دریاچه‌ها با توجه به نزدیکی به کانون‌های جمعیتی، اقلیم مناسب و دسترسی آسان در ایام تعطیلات به‌خصوص در فصل تابستان می‌توانند گردشگران بسیاری را به خود جذب کنند. در نظر گرفتن تنوع کیفی طبقات اجتماعی در این گونه گردشگری و مهیا نمودن زمینه فعالیت‌های تفریحی مربوط می‌تواند بهره‌برداری منابع ساحلی را به سطح بالایی برساند (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۹۰: ۵۴).

منطقه مورد مطالعه این تحقیق مناطق روستایی اطراف دریاچه مهارلو در استان فارس می‌باشد که با توجه به نزدیکی دریاچه به مرکز استان به عنوان منطقه مورد مطالعه انتخاب شده است. لذا پژوهش حاضر در صدد پاسخگویی به این سوالات می‌باشد: گردشگری دریاچه‌ای به چه میزان بر توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی پیرامون دریاچه تاثیر دارد؟ اثر کارآفرینی گردشگری دریاچه‌ای بر روستاهای پیرامون دریاچه چگونه بوده است؟ در این راستا پژوهش حاضر از نوع کاربردی بوده و از روش توصیفی - تحلیلی جهت بررسی پارامترهای مورد بررسی سود جسته و همانند سایر تحقیقات دارای دو بخش عمده جهت انجام بوده است. بخشی از داده‌های آن از روش اسنادی، کتابخانه‌ای و بخشی دیگر از داده‌های مورد نیاز از مطالعات میدانی و با ابزار پرسش‌نامه به دست آمده است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل روستاهای همجوار دریاچه مهارلو در استان فارس می‌باشد که بر اساس برآورد انجام شده و با در نظر گرفتن فاصله روستاهای فوق با دریاچه که در قالب ۲ طیف (۱- و ۲- ۱ کیلومتر) طبقه‌بندی شدند، تعداد جامعه آماری شامل تمامی ۱۰ روستای اطراف دریاچه مهارلو تا شعاع ۲ کیلومتر برآورد گردید. جامعه آماری شامل سرپرستان خانوارهای روستایی انتخاب شده در اطراف دریاچه مهارلو می‌باشد، که بر اساس برآورد انجام شده و سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ روستاهای فوق (۱۰ روستای انتخاب شده در اطراف دریاچه‌ها)، دارای ۶۶۴۱ هزار نفر جمعیت و ۱۷۲۹ خانوار بوده است، که بر اساس فرمول کوکران با سطح خطای ۰/۰۸ درصد، تعداد ۱۳۸ نفر از سرپرستان خانوارهای روستایی به عنوان جامعه نمونه انتخاب گردید. سپس با توجه به هدف تحقیق که بررسی نقش کارآفرینی در توسعه مناطق روستایی با تاکید بر گردشگری دریاچه‌ای می‌باشد، طیف گسترده‌ای از شاخص‌ها در ابعاد خلاقیت، ریسک‌پذیری، مدیریت منابع، تنوع اشتغال محلی و تنوع درآمد

در قالب پرسشنامه سرپرستان خانوارها، کارشناسان گردشگری و فرم‌های مشاهدات میدانی مورد بررسی قرار گرفته است. پس از جمع‌آوری داده‌ها، جهت تجزیه و تحلیل آنها، از نرم افزارهای، GRA، FAHP، آزمون ضریب همبستگی کندال در نرم افزار SPSS و برای انجام تحلیل‌های فضایی از نرم افزار ArcGIS استفاده گردیده است. همچنین برای بررسی میزان پایایی گویه‌های تحقیق از آماره آلفای کرونباخ با دامنه‌ی صفر تا یک استفاده شده، که میزان آلفای کرونباخ بعد خلاقیت، ریسک‌پذیری، مدیریت منابع، تنوع اشتغال محلی و تنوع درآمد به شرح ذیل به دست آمده است (جدول ۱).

جدول ۱: شاخص‌ها و گویه‌های تحقیق

مؤلفه	شاخص	آلفای کرونباخ
خلاقیت	برنامه‌ریزی برای بهتر ساختن فعالیت، انگیزه برای موفقیت، تلاش برای موفقیت، بهبود آینده شغلی خود و فرزندان، خود اشتغالی، استفاده از فرصت‌های جدید	۰/۶۸۹
ریسک‌پذیری	ریسک‌پذیری در سرمایه‌گذاری، پشتکار در فعالیت گردشگری، روحیه بلند پروازی، دسترسی به اطلاعات جدید و به روز، ارائه ایده جدید، باور به توانایی شخصی، ورود به فعالیت‌های جدید	۰/۷۰۱
مدیریت منابع	حفظ محیط زیست، سرمایه‌گذاری در خدمات گردشگری، گردشگری دریاچه، باغات و مزارع، شناسایی منابع تاریخی پیرامون، مشارکت در تصمیم‌گیری، همکاری بین اهالی	۰/۸۲۵
تنوع اشتغال محلی	ایجاد اشتغال، بهبود وضعیت شغلی در روستا، بهبود صنایع دستی، اشتغال در فعالیت‌های غیرزراعی در روستا، اشتغال در ساخت و ساز، ارائه خدمات به گردشگران	۰/۷۵۶
تنوع درآمد	فروش بی واسطه محصولات دامی و کشاورزی، دسترسی به بازار، تهیه و فروش نهادها و محصولات کشاورزی، سرمایه‌گذاری در فعالیت گردشگری، پس انداز خانوار، فروش صنایع دستی به گردشگران، فروش داروهای گیاهی خود در اطراف دریاچه و روستا به گردشگران، فروش زمین‌های کشاورزی و مسکونی، کسب درآمد از فعالیت‌های خدماتی، کسب درآمد از خانه با اجاره دادن به گردشگران، کسب درآمد از اجاره دادن باغات به گردشگران برای تفریح	۰/۷۹۷

منبع: (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۳، محمدی یگانه و همکاران ۱۳۹۵، نیباک و هانسن، ۲۰۰۸).

#### پیشینه تجربی (پژوهش‌های پیشین و روش‌شناسی‌های آنها در مورد مسئله):

یافته‌های پژوهش نجفی توه خشکه و آزادی، (۱۳۹۱) در ارتباط با اهمیت ترویج کارآفرینی در صنعت گردشگری بیان گر این است که: درک فرهنگ و جو کارآفرینانه شرطی لازم برای ایجاد محیط کارآفرینانه توانا به شمار می‌رود. بر اساس نتایج پژوهش فیروزی و همکاران، (۱۳۹۲)، میزان آشنایی با کارآفرینی و ایجاد زیرساخت‌های کارآفرینی، دو عامل مهم و تأثیر گذار در توسعه کارآفرینی می‌باشد. نتایج پژوهش‌های سجاسی قیداری و همکاران (۱۳۹۴ و ۱۳۹۳)، در رابطه با توسعه کارآفرینی اکوتوریسم در مناطق روستایی بیانگر این است که: ارتباط معناداری بین عوامل سه‌گانه تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی برقرار است. همچنین راهبرد توسعه کارآفرینی اکوتوریستی در دو سطح صاحبان کسب و کارها و روستاییان در وضع موجود راهبرد تدافعی بوده. نتایج پژوهش فاضل‌نیا و معصومی جشنی (۱۳۹۴)، در رابطه با بررسی نگرش روستائیان نسبت به تأثیرات اجتماعی- اقتصادی گردشگری دریاچه‌ای نشان داد که: بین بعد اقتصادی- اجتماعی و طبقات فاصله روستاها از دریاچه‌های مورد مطالعه رابطه منفی معناداری وجود دارد. همچنین محمدی یگانه و همکاران (۱۳۹۵)، در بررسی نقش کارآفرینی در توسعه مناطق روستایی با تأکید بر گردشگری به این نتایج رسیدند که: گردشگری توانسته است منجر به بهبود کارآفرینی در بین پاسخگویان ساکن در روستاهای نمونه شود و از طرفی دیگر، تفاوت زیادی در بین روستاهای مقصد گردشگران خانه‌های دوم بدلیل اثربخشی این فعالیت‌ها در همه روستاها در شاخص‌های کارآفرینی مشاهده نشده است.

در پژوهش تتسنر و هرلاو (۲۰۰۳)، تحت عنوان نوآوری و کارآفرینی اجتماعی در گردشگری، پتانسیلی مناسب برای توسعه کسب و کارهای محلی به بهره‌گیری از سازمان‌های نیمه دولتی و غیر دولتی تأکید شده است. پژوهش نیباک و هانسن (۲۰۰۸)، در رابطه با بررسی تأثیرات کارآفرینی بر نوآوری و عملکرد کارآفرینان گردشگری مبتنی بر طبیعت در کشور نروژ نشان داد که: پاسخ‌دهندگان نگرش کارآفرینانه قویتری به ایجاد تغییر در روش سازماندهی کسب و کار خود دارند. همچنین کانه و مارکوس (۲۰۱۰)، در بررسی ضرورت تلفیق مفاهیم کارآفرینی و گردشگری روستایی برای ایجاد مفهوم کارآفرینی گردشگری روستایی به این نتایج دست یافتند که: منابع محلی جهت فعالیت‌های کارآفرینی در میان (بین) گردشگران روستایی مورد استفاده قرار گیرد تا به ارائه محصولات نوآورانه‌ای مانند غذاها، نوشیدنی‌ها، مناظر طبیعی و مانند اینها در مناطق روستایی منجر شود. نتایج پژوهش علاالدین اغلو و سلوک کان (۲۰۱۱)، در رابطه با شناسایی و طبقه‌بندی منابع گردشگری مبتنی بر طبیعت: غرب حوضه دریاچه

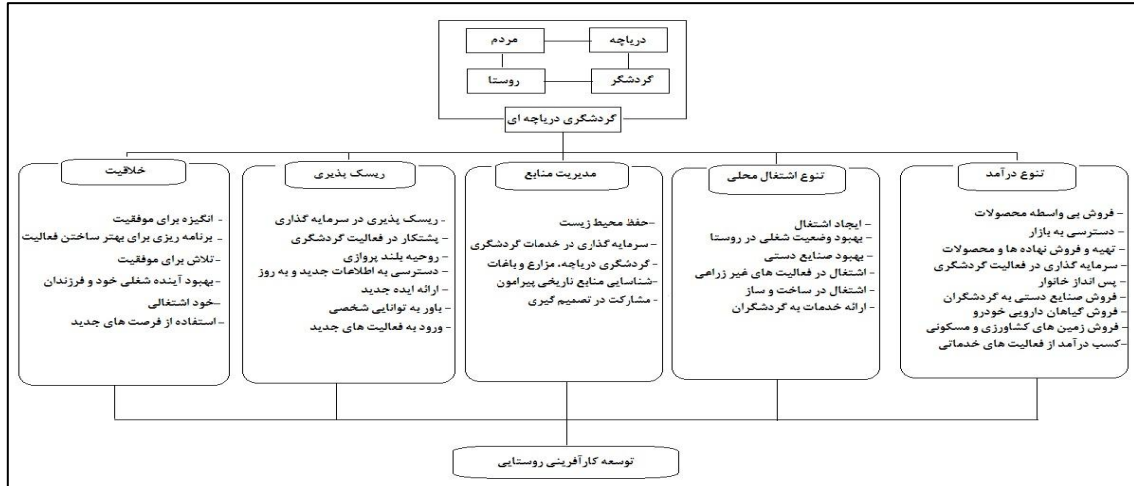
وان، ترکیه بیان می‌کنند که یک رویکرد تحقیقاتی برنامه‌ریزی شده برای تحقق مناطق با پتانسیل توسعه گردشگری بالا و نسبتاً دست نخورده لازم است. عابدین نجملو (۲۰۱۳)، در پژوهش توسعه گردشگری پایدار بر اساس فعالیت‌های انسانی در اطراف دریاچه اینل، میانمار بیان می‌کند که، باید ابزار مورد نیاز و قابل دسترس برای کمک به توسعه گردشگری پایدار در تمامی ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی در اطراف دریاچه برای تمامی افراد و علاقه‌مندان به توسعه گردشگری دریاچه‌ای فراهم گردد. بررسی پژوهش‌های انجام شده در رابطه با موضوع نشان می‌دهد که: پژوهش‌های فراوانی در رابطه با کارآفرینی، گردشگری و اکوتوریسم انجام گردیده است. اما با توجه به نوظهور بودن زمینه پژوهش‌های گردشگری دریاچه‌ای در ایران، هیچ گونه پژوهشی در رابطه با کارآفرینی با تاکید بر گردشگری دریاچه‌ای مورد توجه پژوهشگران قرار نگرفته است. در این راستا هدف تحقیق حاضر بررسی نقش کارآفرینی در توسعه سکونتگاه‌های روستایی با تاکید بر گردشگری دریاچه‌ای در استان فارس می‌باشد.

### مبانی نظری:

اخیراً مفهوم جدید تحت عنوان کارآفرینی مطرح شده است. این مفهوم برای اولین بار در سال ۱۹۷۰ در سوئد به کار گرفته شد. زمانی که فرآیندی به تولید کالای جدید، ایجاد روش جدید، بازار جدید و منابع جدید منجر شود، می‌گوییم کارآفرینی رخ داده است (رحمانی و رضایی فرح آبادی، ۱۳۹۳: ۲۱۴). کارآفرینی فرآیند بلند مدت آموزشی و پرورشی است که مستلزم برنامه‌ریزی در نظام آموزشی و پرورشی است و اجرای برنامه‌های آن از سطح خانواده و مدرسه تا سطح دانشگاه و سازمان گسترده شده است و باعث می‌شود تا افراد با استفاده از تخصص و قدرت ابتکار، خلاقیت و خطرپذیری و نیز امکانات، فرصت‌ها و توانمندی‌ها، اشتغال مولد و درآمدزا ایجاد کنند (داتا و کراسن، ۲۰۰۵: ۱۳). در این بین، کارآفرینی روستایی به عنوان یکی از انواع کارآفرینی هیچ تفاوتی با مفهوم عام کارآفرینی ندارد. فقط شرایط خاص مناطق روستایی از جمله بالاتر بودن خطرپذیری، کمبود امکانات و ضعف مدیریت در این نواحی باعث می‌شود که زمینه‌های کارآفرینی در این نواحی متفاوت با سایر نواحی و فعالیت‌ها باشد. به هر حال کارآفرینی روستایی به دنبال شناسایی فرصت‌های جدید، نوآوری و خلاقیت در فعالیت‌های کشاورزی و غیر کشاورزی، کاربری اراضی و استفاده بهینه، متنوع و نوآورانه در راستای توسعه روستایی است (رضوانی و نجارزاده، ۱۳۸۷: ۱۶۳).

در نظریه‌های جدید توسعه روستایی از کارآفرینی روستایی به عنوان راهکاری مناسب برای توانمندسازی و ظرفیت‌سازی در مناطق روستایی در جهت تغییر الگوی زندگی کنونی، کاهش شکاف شهر و روستا، ایجاد برابری اقتصادی، اجتماعی، محیطی و نهادی یاد می‌شود (یعقوبی فرانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۸). در واقع کارآفرینی روستایی، شناسایی فرصت‌های جدید، نوآوری و خلاقیت در فعالیت‌های کشاورزی و غیر کشاورزی، نوآوری و خلاقیت در کاربری زمین، استفاده بهینه، متنوع و نوآورانه از منابع روستا در راستای توسعه پایدار روستایی است (دادورخانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۷۳). بررسی‌های متعدد نشان می‌دهد، بخشی از علل توسعه نیافتگی مناطق روستایی کشورهای جهان سوم و از جمله کشور ما، ناشی از ضعف برنامه‌های کاربردی برای توسعه این مناطق می‌باشد. در واقع به علت عدم برنامه‌ریزی جهت توسعه مناطق روستایی، مشکلات متعددی دامنگیر این مناطق شده است. از این رو برخی صاحب‌نظران توسعه بر این اعتقادند، که می‌توان با پرداختن به گردشگری و فعال کردن این صنعت در روستا با عنوان گردشگری روستایی، راهبردی برای توسعه روستاها در این گونه کشورها گامی در جهت توسعه برداشت، چرا که گردشگری می‌تواند در کنار اقتصاد کشاورزی سنتی روستاها قرار گیرد و یک فرصت استثنایی برای احیای روستاها و اقتصاد آن‌ها باشد (مشیری، مهدوی و کله سر، ۱۳۹۰: ۱). در واقع گردشگری روستایی به عنوان یک فعالیت چند کارکردی، شبکه‌ها و ارتباطات بین فعالیت‌های متعدد موجود در مناطق روستایی از قبیل کشاورزی، اوقات فراغت، صنایع دستی و محلی، نوآوری‌های فرهنگی و نظایر آن را تقویت می‌کند که این ارتباطات می‌تواند به متنوع‌سازی اقتصادی و در نهایت توسعه جوامع محلی کمک کند (فیگوریدو و ریشی، ۲۰۱۳: ۱). گسترش گردشگری روستایی باعث روی آوردن مردم به فعالیت‌های سازنده و رونق اقتصادی و کاهش فقر می‌شود که گسترش خدمات اجتماعی و رشد سرمایه‌گذاری را در مناطق روستایی در پی خواهد داشت (دادورخانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۷۱). در این راستا، توسعه گردشگری روستایی اقدامی مناسب در راستای حمایت و تحریک کارآفرینی از طریق بهره‌برداری از پتانسیل‌های محلی و سرمایه روستایی به جای تامین آنها در فرآیند توسعه درون‌زا می‌باشد (گولمرز، ۲۰۱۲: ۴). در واقع کارآفرینی

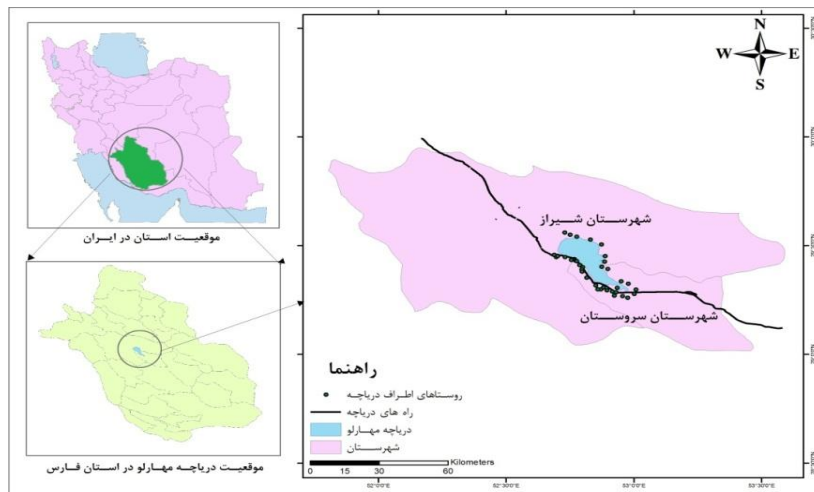
مبتنی بر استفاده از منابع طبیعی بویژه توریسم ابزاری برای حل و فصل مسائل و چالش‌های داخلی جوامع روستایی بوده و راهی برای حفاظت از سرمایه‌های روستایی و همچنین نیروی محرکه مهمی در انباشت سرمایه روستایی به شمار می‌آید به طوری که امروزه فعالیت‌های گردشگری در مقایسه با سایر بخش‌های اقتصاد روستایی توانایی بالایی در تنوع بخشی به اقتصاد روستایی و افزایش جذب سرمایه‌های کوچک دارد، که پیامد آن در مناطق روستایی دارای جاذبه‌های گردشگری را در قالب توسعه فعالیت‌های زیرساختی توسط دولت و به تبع آن شتاب بخشیدن به توسعه اشتغال و درآمد جایگزین و ارتقای استانداردهای زندگی در این مناطق می‌باشد(محمدی یگانه و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۹۵).



شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق، (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷).

### معرفی منطقه مورد مطالعه

حوزه آبریز دریاچه مهارلو در جنوب ایران و در استان فارس بین ۲۹ درجه و ۰ دقیقه تا ۲۹ درجه و ۵۷ دقیقه عرض شمالی و ۵۲ درجه و ۱۴ دقیقه تا ۵۳ درجه و ۲۸ دقیقه طول شرقی واقع گردیده است (نقشه ۱). این حوزه از شمال غرب به دشت شیراز و از جنوب شرق به دشت سروستان محدود می‌گردد (جولایی و ابراهیمی کارنامی، ۱۳۹۲: ۴۹). دریاچه مهارلو در فاصله ۱۸ کیلومتری جنوب شرقی شیراز قرار گرفته است. ارتفاع این دریاچه ۱۴۶۰ کیلومتر از سطح دریا و بیشینه‌ی ژرفای آن ۳ متر گودی است. از نام‌های دیگر این دریاچه عبارتند از: (مهلو، مهلویه، ماهلویه و جنکال). این دریاچه علاوه بر ویژگی‌های زیست محیطی‌اش در زمان پرآبی همواره به‌عنوان یکی از تفرجگاه‌های مردم شیراز و مناطق اطراف آن به‌شمار می‌رود. قایق سواری در دریاچه و تفریح در کنار آن همواره از جمله برنامه‌های اوقات فراغت خانواده‌ها بوده و از این بابت شرایط ویژه‌ای برای گردشگران برون شهری، شیرازی‌ها و استان فارس می‌باشد (فاضل نیا و نعیم آبادی، ۱۳۸۹: ۱۳).



شکل ۲: موقعیت منطقه مورد مطالعه، (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷).

### یافته‌های تحقیق

نتایج حاصل از بررسی ۶ شاخص مربوط به مؤلفه خلاقیت در رابطه با کارآفرینی روستایی با تاکید بر گردشگری دریاچه‌ای (جدول ۲) نشان می‌دهد که، از نظر پاسخگویان شاخص‌های خود اشتغالی با میانگین ۳/۹۲ و بهبود آینده شغلی خود و فرزندان با میانگین ۳/۹۰ دارای بیشترین میانگین وزنی می‌باشند و شاخص‌های تلاش برای موفقیت با میانگین ۳/۵۵ و استفاده از فرصت‌های جدید و برنامه‌ریزی برای بهتر ساختن فعالیت با میانگین ۳/۵۷ کمترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۲: فراوانی، میانگین وزنی و انحراف معیار شاخص‌های مؤلفه خلاقیت

ردیف	شاخص	درصد					میانگین وزنی	انحراف معیار
		خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد		
۱	برنامه‌ریزی برای بهتر ساختن فعالیت	۰/۷	۸	۳۸/۴	۳۹/۱	۱۳/۸	۳/۵۷	۰/۱۸۵
۲	انگیزه برای موفقیت	۰	۲/۲	۳۵/۵	۵۲/۲	۱۰/۱	۳/۷۰	۰/۱۶۷
۳	تلاش برای موفقیت	۰	۷/۲	۳۹/۹	۴۳/۵	۹/۴	۳/۵۵	۰/۱۷۶
۴	بهبود آینده شغلی خود و فرزندان	۰	۰	۳۱/۲	۴۷/۱	۲۱/۷	۳/۹۰	۰/۱۷۲
۵	خود اشتغالی	۰	۰	۲۹	۵۰	۲۱	۳/۹۲	۰/۱۷۰
۶	استفاده از فرصت‌های جدید	۱/۴	۶/۵	۳۵/۵	۴۶/۵	۱۰/۱	۳/۵۷	۰/۱۸۱

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷.

نتایج حاصل از بررسی ۷ شاخص مربوط به مؤلفه ریسک‌پذیری در رابطه با کارآفرینی روستایی با تاکید بر گردشگری دریاچه‌ای (جدول ۳)، نشان می‌دهد، که از دیدگاه پاسخگویان شاخص‌های باور به توانایی شخصی با میانگین ۴/۰۳ و روحیه بلند پروازی با میانگین ۳/۵۶ بیشترین میانگین وزنی می‌باشند و شاخص‌های دسترسی به اطلاعات جدید و به روز با میانگین ۲/۲۳ و ورود به فعالیت‌های جدید با میانگین ۲/۶۴ کمترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول شماره ۳- فراوانی، میانگین وزنی و انحراف معیار شاخص‌های مؤلفه ریسک‌پذیری

ردیف	شاخص	درصد					میانگین وزنی	انحراف معیار
		خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد		
۱	ریسک‌پذیری در سرمایه‌گذاری	۰	۱۶/۷	۴۵/۶	۳۱/۹	۵/۰۸	۳/۲۶	۰/۱۸۰
۲	پشتکار در فعالیت گردشگری	۰	۵/۱	۴۸/۵	۳۸/۴	۸	۳/۴۹	۰/۱۷۱
۳	روحیه بلند پروازی	۰	۸	۳۷/۷	۴۴/۲	۱۰/۱	۳/۵۶	۰/۱۷۸
۴	دسترسی به اطلاعات جدید و به روز	۱۸/۸	۴۴/۹	۳۹/۸	۶/۵	۰	۲/۲۳	۰/۱۸۳
۵	ارائه ایده جدید	۰	۱۰/۹	۵۲/۹	۳۱/۹	۴/۳	۳/۲۹	۰/۱۷۱
۶	باور به توانایی شخصی	۰	۱/۴	۲۱	۵۰	۲۷/۶	۴/۰۳	۰/۱۷۳
۷	ورود به فعالیت‌های جدید	۷/۲	۳۴/۸	۴۴/۲	۱۳/۸	۰	۲/۶۴	۰/۱۸۰

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷.

نتایج حاصل از بررسی ۶ شاخص مربوط به مؤلفه مدیریت منابع در رابطه با کارآفرینی روستایی با تاکید بر گردشگری دریاچه‌ای نشان می‌دهد، که از دیدگاه پاسخگویان شاخص‌های مشارکت در تصمیم‌گیری با میانگین ۳/۹۰ و گردشگری دریاچه و باغات و مزارع با میانگین ۳/۷۸ بیشترین میانگین وزنی می‌باشند و شاخص سرمایه‌گذاری در خدمات گردشگری با میانگین ۲/۵۵ کمترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۴).

جدول شماره ۴- فراوانی، میانگین وزنی و انحراف معیار شاخص‌های مؤلفه مدیریت منابع

ردیف	شاخص	درصد					میانگین وزنی	انحراف معیار
		خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد		
۱	حفظ محیط زیست	۰	۹/۴	۵۲/۲	۳۶/۲	۲/۲	۳/۳۱	۰/۱۶۷
۲	سرمایه‌گذاری در خدمات گردشگری	۸/۷	۳۶/۲	۴۵/۷	۹/۴	۰	۲/۵۵	۰/۱۷۸
۳	گردشگری دریاچه و باغات و مزارع	۰	۲/۹	۳۱/۲	۵۰	۱۵/۹	۳/۷۸	۰/۱۷۳
۴	شناسایی منابع تاریخی پیرامون	۰	۱۳/۸	۴۵/۷	۳۶/۲	۴/۳	۳/۳۱	۰/۱۷۶
۵	مشارکت در تصمیم‌گیری	۰	۱/۴	۲۶/۱	۵۲/۹	۱۹/۶	۳/۹۰	۰/۱۷۱

همکاری بین اهالی	۰	۱۸/۱	۴۹/۳	۲۸/۳	۴/۳	۳/۱۸	۰/۷۷
------------------	---	------	------	------	-----	------	------

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷.

نتایج حاصل از بررسی ۶ شاخص مربوط به مؤلفه تنوع اشتغال محلی در رابطه با کارآفرینی روستایی با تاکید بر گردشگری دریاچه ای نشان می دهد، که از دیدگاه پاسخگویان شاخص های ایجاد اشتغال با میانگین ۳/۷۶ و بهبود وضعیت شغلی در روستا با میانگین ۳/۵۱ بیشترین میانگین وزنی می باشند و شاخص های ارائه خدمات به گردشگران با میانگین ۲/۸۲ و اشتغال در ساخت و ساز با میانگین ۲/۸۴ کمترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده اند (جدول ۵).

جدول شماره ۵- فراوانی، میانگین وزنی و انحراف معیار شاخص های مؤلفه تنوع اشتغال محلی

شاخص	خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	میانگین وزنی	فراوانی
ایجاد اشتغال	۰	۵/۸	۳۰/۴	۴۴/۹	۱۸/۹	۳/۷۶	۰/۸۲
بهبود وضعیت شغلی در روستا	۰	۷/۲	۴۲/۸	۴۱/۳	۸/۷	۳/۵۱	۰/۷۵
بهبود صنایع دستی	۲/۹	۱۸/۹	۵۲/۹	۲۳/۹	۱/۴	۳/۰۲	۰/۷۷
اشتغال در فعالیتهای غیرزراعی در روستا	۰	۱۳/۸	۵۰/۷	۳۴/۱	۱/۴	۳/۲۳	۰/۶۹
اشتغال در ساخت و ساز	۱/۴	۲۸/۴	۵۴/۳	۱۵/۹	۰	۲/۸۴	۰/۶۹
ارائه خدمات به گردشگران	۰/۷	۳۱/۲	۵۲/۹	۱۵/۲	۰	۲/۸۲	۰/۶۸

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷.

نتایج حاصل از بررسی ۱۱ شاخص مربوط به مؤلفه تنوع درآمد در رابطه با کارآفرینی روستایی با تاکید بر گردشگری دریاچه ای نشان می دهد، که از دیدگاه پاسخگویان شاخص های سرمایه گذاری در فعالیت گردشگری با میانگین ۳/۷۶ و دسترسی به بازار با میانگین ۳/۲۷ بیشترین میانگین وزنی می باشند و شاخص های کسب درآمد از خانه با اجازه دادن به گردشگران با میانگین ۱/۷۲ و فروش زمین های کشاورزی و مسکونی با میانگین ۲/۰۹ کمترین میانگین وزنی را به خود اختصاص داده اند (جدول ۶).

جدول شماره ۶- فراوانی، میانگین وزنی و انحراف معیار شاخص های مؤلفه تنوع درآمد

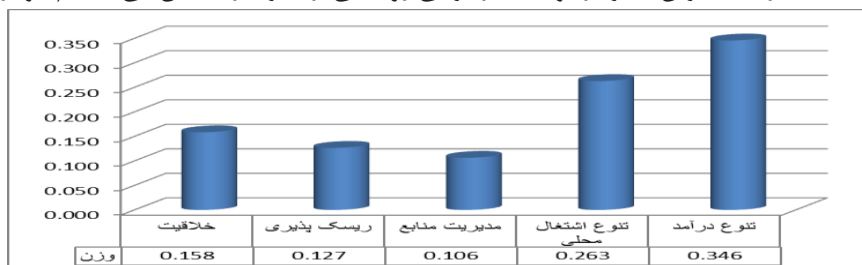
شاخص	خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	میانگین وزنی	فراوانی
فروش بی واسطه محصولات دامی به گردشگران	۰/۷	۲۱	۴۸/۶	۲۵/۴	۳/۴	۳/۱۱	۰/۸۱
دسترسی به بازار	۰	۱۴/۵	۴۷/۱	۳۴/۸	۳/۶	۳/۲۷	۰/۷۵
تهیه و فروش نهادهای و محصولات کشاورزی	۱/۴	۲۱	۵۱/۴	۲۳/۳	۲/۹	۳/۰۵	۰/۷۸
سرمایه گذاری در فعالیت گردشگری	۰	۳/۶	۳۱/۹	۴۹/۳	۱۵/۲	۳/۷۶	۰/۷۵
پس انداز خانوار	۱۰/۸	۳۱/۲	۴۲/۸	۱۵/۲	۰	۲/۶۲	۰/۸۷
فروش صنایع دستی به گردشگران	۹/۴	۳۱/۲	۵۰/۷	۸/۷	۰	۲/۵۸	۰/۷۸
فروش داروهای گیاهی خود در اطراف دریاچه و روستا	۵/۸	۳۱/۹	۴۴/۹	۱۷/۴	۰	۲/۷۳	۰/۸۱
فروش زمین های کشاورزی و مسکونی	۲۲/۵	۵۰/۷	۲۱/۷	۵/۱	۰	۲/۰۹	۰/۸۰
کسب درآمد از فعالیتهای خدماتی	۱۵/۹	۳۷/۷	۳۷	۹/۴	۰	۲/۳۹	۰/۸۶
کسب درآمد از خانه با اجازه دادن به گردشگران	۳۵/۵	۵۶/۵	۸	۰	۰	۱/۷۲	۰/۶۰
کسب درآمد از اجازه دادن باغات به گردشگران برای تفریح	۹/۴	۳۱/۲	۵۱/۴	۸	۰	۲/۵۷	۰/۷۷

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷.

### مقایسه زوجی شاخص ها و ابعاد کارآفرینی

نتایج حاصل از مقایسه زوجی شاخص های مربوط به ابعاد مورد بررسی در رابطه با کارآفرینی روستایی با تاکید بر گردشگری دریاچه ای، از نظر کارشناسان (با استفاده از نرم افزار AHP فازی) نشان می دهد که: در بعد خلاقیت، شاخص های خود اشتغالی و بهبود آینده شغلی خود و فرزندان به ترتیب با وزن های ۰/۱۸۸ و ۰/۱۸۰؛ در بعد ریسک پذیری، شاخص های باور به توانایی شخصی و ارائه ایده جدید به ترتیب با وزن های ۰/۲۵۶ و ۰/۱۹۱، در بعد مدیریت منابع، شاخص های مشارکت در تصمیم گیری و گردشگری دریاچه و باغات و مزارع به ترتیب با وزن های ۰/۲۸۵ و ۰/۲۱۴، در بعد تنوع اشتغال محلی، شاخص های بهبود اشتغال و بهبود وضعیت شغلی در روستا به ترتیب با وزن های ۰/۲۹۹ و ۰/۲۱۰ و در بعد تنوع درآمد شاخص های سرمایه گذاری در فعالیتهای

گردشگری و دسترسی به بازار به ترتیب با وزن‌های ۰/۲۲۴ و ۰/۱۵۷ دارای بیشترین تأثیر در توسعه کارآفرینی روستایی از نظر کارشناسان می‌باشند. همچنین نتایج حاصل از مقایسه زوجی ابعاد مورد بررسی در رابطه با کارآفرینی روستایی با تأکید بر گردشگری دریاچه‌ای، از نظر کارشناسان (با استفاده از نرم افزار AHP فازی) نشان می‌دهد که؛ ابعاد تنوع درآمد و تنوع اشتغال محلی به ترتیب با وزن‌های ۰/۳۴۶ و ۰/۲۶۳ دارای بیشترین تأثیر در توسعه کارآفرینی و ابعاد مدیریت منابع و ریسک پذیری به ترتیب با وزن‌های ۰/۱۰۶ و ۰/۱۲۷ دارای کمترین تأثیر در توسعه کارآفرینی روستایی از نظر کارشناسان می‌باشند (نمودار شماره ۱).



نمودار ۱- مقایسه زوجی ابعاد کارآفرینی توسعه مناطق روستایی با تأکید بر گردشگری دریاچه‌ای، (منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷).  
در راستای، آزمون فرضیه تحقیق و تحلیل نقش کارآفرینی در توسعه مناطق روستایی با تأکید بر گردشگری دریاچه‌ای در روستاهای مورد مطالعه به تفکیک میزان فاصله از دریاچه مهارلو در ابعاد مورد بررسی از آزمون ضریب همبستگی کندال (Kendall's) استفاده شد؛ نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آزمون فوق در جدول شماره (۷) آمده است. نتیجه نهایی آزمون ضریب همبستگی جهت ارزیابی تأثیر ابعاد کارآفرینی گردشگری دریاچه‌ای در روستاهای پیرامون دریاچه مبین این واقعیت است، که بین ابعاد مورد بررسی و طبقات فاصله روستاها از دریاچه با توجه به مقدار ضریب همبستگی کندال (-۰/۴۱۳) و سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ درصد، رابطه منفی معناداری وجود دارد. بدین معنی که، با افزایش فاصله از دریاچه، ابعاد کارآفرینی در توسعه مناطق روستایی با تأکید بر گردشگری دریاچه‌ای تأثیر کمتری بر روستاهای پیرامون آن داشته است. با توجه به ضریب به دست آمده برای ابعاد مورد بررسی می‌توان به این نتیجه رسید که میزان کارآفرینی با تأکید بر گردشگری دریاچه‌ای به نسبت فاصله از روستاهای پیرامون اثرات متفاوتی را در برداشته است، لذا می‌توان گفت فرض  $H_0$  ما رد می‌گردد و فرضیه تحقیق اثبات می‌گردد.

جدول (۷): نتیجه نهایی آزمون ضریب همبستگی کندال تأثیر ابعاد کارآفرینی گردشگری دریاچه‌ای بر روستاهای پیرامون آن.

Kendall's tau-b		میزان کارآفرینی با تأکید بر گردشگری دریاچه‌ای در ابعاد مورد بررسی	طبقات فاصله روستاها از دریاچه
میزان کارآفرینی با تأکید بر گردشگری دریاچه‌ای در ابعاد مورد بررسی	Correlation Coefficient	۱.۰۰۰	-۰/۴۱۳
	Sig. (2-tailed)	.	۰/۰۰۰
	N	۱۰	۱۰
طبقات فاصله روستاها از دریاچه	Correlation Coefficient	-۰/۴۱۳	۱/۰۰۰
	Sig. (2-tailed)	۰/۰۰۰	.
	N	۱۰	۱۰

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۷. \*\* Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

رتبه‌بندی روستاهای پیرامون دریاچه بر اساس عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی گردشگری دریاچه‌ای

در این قسمت به منظور رتبه‌بندی روستاهای مورد مطالعه، از مدل تحلیل رابطه خاکستری استفاده شده است؛ بر این اساس، بعد از ایجاد رابطه خاکستری، ارزش‌های عملکردی بین صفر و یک درجه‌بندی شدند. در مرحله بعد، ضریب رابطه خاکستری محاسبه شد. در نهایت پس از تعیین ضریب خاکستری، رتبه خاکستری محاسبه شد. نتایج نهایی حاصل از رتبه‌بندی خاکستری در (جدول ۸) ارائه شده است. نتایج تحلیل رابطه خاکستری نشان داد که کارآفرینی با تأکید بر گردشگری دریاچه‌ای در روستاهای دوبنه، مهارلو کهنه و مهارلو نو به ترتیب با وزن‌های نهایی ۰/۸۹۶، ۰/۸۷۹ و ۰/۷۶۹ بالاتر از حد ایده‌آل مثبت و در روستاهای چاه شیرین، چاه انجیر و قندیلک به ترتیب با وزن‌های ۰/۲۹۳، ۰/۳۰۸ و ۰/۳۱۶ پایین‌تر از حد ایده‌آل می‌باشد.

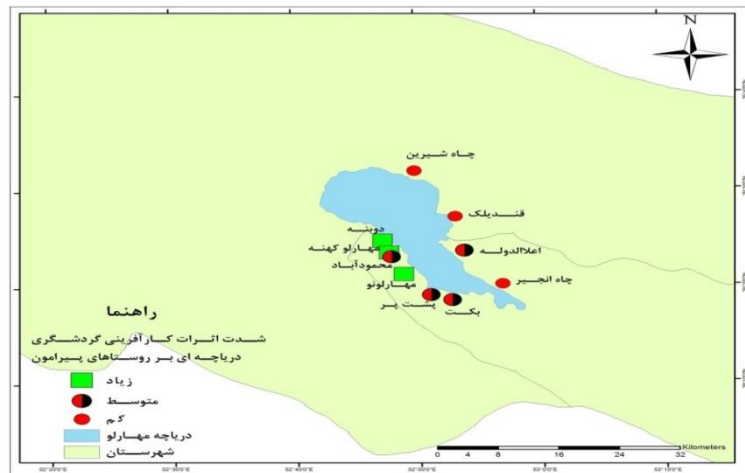
جدول ۸: رتبه‌بندی روستاهای مورد مطالعه بر اساس عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی با تأکید بر گردشگری دریاچه‌ای

نام روستا	وزن	رتبه	نام روستا	وزن	رتبه
دوبنه	۰/۸۹۶	۱	پشت پر	۰/۵۴۱	۵

۶	۰/۴۵۴	بکت	۳	۰/۷۶۹	مهاریو نو
۹	۰/۳۰۸	چاه انجیر	۲	۰/۸۷۹	مهاریو کهنه
۸	۰/۳۱۶	قندیلک	۴	۰/۵۹۶	محمودآباد
۱۰	۰/۲۹۳	چاه شیرین	۷	۰/۴۳۱	اعلادولوه

منبع: نویسنندگان، ۱۳۹۷

تحلیل فضایی رتبه نهایی روستاها بر اساس عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی با تاکید بر گردشگری دریاچه‌ای در نقشه (۲) به ترسیم درآمدی است. مشخص است که کارآفرینی با تاکید بر گردشگری دریاچه‌ای در روستاهای دوبنه، مهاریو کهنه و مهاریو نو دارای بیشترین تأثیر و در روستای محمودآباد و پشت پر دارای عملکرد متوسط و در سایر روستاها از عملکرد ضعیفی برخوردار می‌باشد.



نقشه ۲: شدت اثرات کارآفرینی گردشگری دریاچه‌ای بر روستاهای پیرامون دریاچه مهاریو (منبع: نویسنندگان، ۱۳۹۷).

### نتیجه‌گیری و پیشنهادات

هدف تحقیق حاضر، بررسی نقش کارآفرینی در توسعه مناطق روستایی با تاکید بر گردشگری دریاچه‌ای (مطالعه موردی، دریاچه مهاریو، استان فارس) می‌باشد. در این راستا برای دستیابی به هدف تحقیق طیف گسترده‌ای از شاخص‌ها در ابعاد خلاقیت، ریسک‌پذیری، مدیریت منابع، تنوع اشتغال محلی و تنوع درآمد در قالب پرسشنامه سرپرستان خانوارها، کارشناسان گردشگری و فرم‌های مشاهدات میدانی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج آزمون ضریب همبستگی کندال در رابطه با سوال اول تحقیق موید آن است که، بین ابعاد مورد بررسی و طبقات فاصله روستاها از دریاچه مهاریو با توجه به مقدار ضریب همبستگی کندال (۰/۴۱۳-) و سطح خطای کمتر از ۰/۰۱ درصد، رابطه منفی معناداری وجود دارد. همچنین نتایج حاصل از مقایسه زوجی مولفه‌های تحقیق در رابطه با سوال دوم تحقیق با استفاده از مدل تحلیل سلسله مراتبی FAHP از نظر کارشناسان بیانگر این است که، ابعاد تنوع درآمد و تنوع اشتغال محلی به ترتیب با وزن‌های ۰/۳۴۶ و ۰/۲۶۳ دارای بیشترین تأثیر در توسعه کارآفرینی روستایی می‌باشند. در مرحله بعد نتایج حاصل از تحلیل رابطه شبکه خاکستری (GRA) در رابطه با رتبه‌بندی روستاهای مورد مطالعه بر اساس عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی با تاکید بر گردشگری دریاچه‌ای موید آن است که از میان ۱۰ روستای مورد مطالعه پیرامون دریاچه مهاریو، روستاهای دوبنه، مهاریو کهنه و مهاریو نو به ترتیب با وزن‌های ۰/۸۹۶، ۰/۸۷۹ و ۰/۷۶۹ از عملکرد بالایی در رابطه با کارآفرینی برخوردار می‌باشد. یافته‌های تحقیق با نتایج پژوهش‌های محمدی یگانه و همکاران (۱۳۹۵) و نیبک و هانسن (۲۰۰۸) در زمینه تنوع شغلی و تنوع درآمد در مناطق روستایی همسو می‌باشد.

برای نتیجه‌گیری کلی می‌توان گفت که، متغیرهای ایجاد خود اشتغالی، بهبود آینده شغلی خود و فرزندان، باور به توانایی شخصی، روحیه بلند پروازی، مشارکت در تصمیم‌گیری، گردشگری دریاچه و باغات و مزارع، ایجاد اشتغال، بهبود وضعیت شغلی در روستا و سرمایه‌گذاری در فعالیت گردشگری از جمله مهم‌ترین عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی با تاکید بر گردشگری دریاچه‌ای در منطقه مورد مطالعه می‌باشند.

### پیشنهادات تحقیق

می‌توان با توسعه کارآفرینی گردشگری دریاچه‌ای زمینه ایجاد انگیزه برای ماندگاری در روستاهای پیرامون دریاچه و تشویق

روستائیان به سرمایه‌گذاری در زمینه گردشگری در محیط روستاها را فراهم نمود. برگزاری جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های مخصوص تولیدات روستائیان در روستاهای پیرامون دریاچه جهت عرضه محصولات محلی به گردشگران.

تخصیص وام‌های بلاعوض و کم بهره به متقاضیان و کارآفرینان روستایی در زمینه توسعه فعالیت‌های گردشگری و به خصوص گردشگری دریاچه‌ای در منطقه.

با توجه به اینکه گردشگری دریاچه‌ای یک پدیده نوظهور در کشور ایران می‌باشد پیشنهاد می‌گردد با برگزاری کنفرانس‌ها و همایش‌ها در این مناطق و معرفی کارآفرینان موفق و پیشرو در زمینه فعالیت‌های گردشگری دریاچه‌ای و ارائه تجربیات آنها به سایر افراد در غالب پکیج‌های آموزشی و فرهنگی زمینه توسعه گردشگری دریاچه‌ای را در منطقه فراهم نمود.

## منابع

۱. دادورخانی، فضیله، رضوانی، محمدرضا، ایمنی قشلاق، سیاوش و بوذرجمهری، خدیجه (۱۳۹۰)، تحلیل نقش گردشگری در توسعه ویژگی‌های کارآفرینانه و گرایش به کارآفرینی در بین جوانان روستایی، مطالعه موردی روستای کندوان و اسکندران شهرستان اسکو، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی/انسانی، ۷۸، ۱۹۵-۱۶۹.
۲. رحمانی، زین‌العابدین و رضایی فرح‌آبادی، ملیحه (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین اثر بخشی استفاده از فرآیند مدیریت دانش با کارآفرینی سازمانی در بخش خدمات عمومی، سومین همایش ملی مدیریت و کارآفرینی، سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان.
۳. رضوانی، محمدرضا و نجارزاده، محمد (۱۳۸۷)، بررسی و تحلیل زمینه‌های کارآفرینی روستائیان در فرایند توسعه نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان برآن جنوبی، شهرستان اصفهان)، نشریه توسعه کارآفرینی، ۱ (۲)، ۱۸۲-۱۶۱.
۴. سجاسی قیداری، حمدالله، رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، پورطاهری، مهدی و آذر، عادل (۱۳۹۳)، الگوی توسعه کارآفرینی اکوتوریسم در مناطق روستایی (مطالعه موردی: رود دره‌های گردشگری استان تهران)، مجله پژوهش‌های جغرافیایی/انسانی، ۴۶ (۲)، ۲۹۲-۲۷۳.
۵. سجاسی قیداری، حمدالله، صادقلو، طاهره و رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا (۱۳۹۴)، سنجش و اولویت‌بندی راهبردهای توسعه کارآفرینی اکوتوریسم در مناطق روستایی مطالعه موردی: روستاهای گردشگری رود دره‌های استان تهران، آمایش جغرافیایی فضا، ۵ (۱۶)، ۹۰-۷۳.
۶. طاهرخانی، مهدی (۱۳۸۱)، بازشناسی عوامل مؤثر در مهاجرت‌های روستا-شهری با تأکید بر مهاجرت جوانان روستایی استان قزوین، مجله مدرس علوم انسانی، ۲۵، ۶۰-۴۱.
۷. فاضل‌نیا، غریب و معصومی جشنی، مهدی (۱۳۹۴)، بررسی نگرش روستائیان نسبت به تأثیرات اجتماعی-اقتصادی گردشگری دریاچه‌ای (مورد مطالعه: دریاچه‌های استان فارس)، مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۴ (۱۴)، ۱۵۳-۱۳۱.
۸. فلیجی، نعمت، (۱۳۷۹)، بررسی بازار کار روستایی و پیشبینی چگونگی آن تا پایان برنامه سوم توسعه، مجله اقتصاد کشاورزی و توسعه، ۲۹، ۲۳۰-۲۰۱.
۹. فیروزی، محمدعلی، گودرزی، مجید و زارعی، رضا (۱۳۹۲)، بررسی رابطه متقابل بین توسعه کارآفرینی و گردشگری پایدار روستایی (مطالعه موردی: بازنگری روستای خارستان، شهرستان بهبهان)، مجله مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، ۳ (۱۲)، ۸۴-۶۵.
۱۰. محمدی یگلنه، بهروز، عینالی، جمشید و بیگدلی، اعظم (۱۳۹۵)، نقش کارآفرینی در توسعه مناطق روستایی با تأکید بر گردشگری (مورد: دهستان حصار ولیعصر شهرستان آوج)، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۶ (۲۱)، ۲۰۳-۱۹۳.
۱۱. مطیعی لنگرودی، سیدحسن، قدیری معصوم، مجتبی، دادورخانی، فضیله، یداللهی فارسی، جهانگیر و ترکاشوند، زهرا (۱۳۹۱)، تبیین عوامل مؤثر بر توانمندسازی روستائیان در توسعه کارآفرینی (مطالعه موردی: بخش‌های زند و سامن شهرستان ملایر)، مجله پژوهش‌های جغرافیایی/انسانی، ۸۰، ۱۳۸-۱۱۹.
۱۲. نجفی توه خشکه، پری و آزادی، سیامک (۱۳۹۱)، اهمیت ترویج کارآفرینی در صنعت گردشگری، کنفرانس ملی کارآفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش بنیان، دانشگاه مازندران.

۱۳. یعقوبی فرانی، احمد، سلیمانی، عطیه و موحدی، رضا (۱۳۹۳). تحلیل عوامل مؤثر بر کارآفرینی زنان روستایی، فصلنامه مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان، ۱۲ (۴): ۷-۴۲.

14. Abedin Ingelmo, I (2013). Design and development of a Sustainable Tourism Indicator based on human activities analysis in Inle Lake, Myanmar, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 103, 262- 272.
15. Alaeddinoglu, F & Seluck Can, A (2011), Identification and Classification of nature- based tourism resources: Western Lake Van basin, Turkey, *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 19. 198- 207.
16. Chowdhury, M.S., 2007, Overcoming Entrepreneurship Development Constraints: the Case of Bangladesh, *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*., 1(3), 240-251.
17. Cunha, C & Marques, L, 2010, Literary Rural Tourism: Entrepreneurship and Best Practices, forth International Tourism Congress, 24-25 November 2010, Peniche, Portugal.
18. Dadvar Khani, F, Rezvani, M.R, Imeni Gheshlagh, S & Bozarjemehry, Kh (2012), Analyze the Role of Tourism in the Development of Rural Youth Entrepreneurship(The Case Study: Knadovan Village, Osku Province), *Human Geography Research Quarterly*, 43, 78: 169- 196. [In pershian]
۱۹. Dutta, D. & Crossan, m (2005), The Nature of Entrepreneuria Opportunities; Understanding the Process Using the 41 Organizational Learning Framework; Baylor University, *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 41(5), 391-41
20. Falihi, N (2001), Investigating the rural labor market and predicting how it will be until the end of the third development plan, *Journal of Agricultural Economics and Development*, 29: 201- 230. [In pershian]
21. Fazelniya, Gh & Masoumi Jeshni, M (2016), A Survey of the Attitude of the Rural People on Socio-Economics Impact of Lake Tourism (Case study: Lakes of Fars Province), *Tourism Planing and Development*, 4, 14: 131- 153. [In pershian]
22. Figueiredo, E. & Raschi, A. (2013): Trekking out of the crisis: is there a role for rural tourism?, Working group number: 17, XXV ESRS Congress, Florence, Italy, 29 July- 1 August, 2013. <http://www.florenceesrs2013.com>
23. Firoozi, M.A, Godarzi, M & Zarei, R (2014), Investigating the Mutual Relationship Between Entrepreneurship Development and Rural Sustainable Tourism (Case Study: Kharestan Village, Behbahan Township), *Arid Regions Geographic Studies*, 3, 12: 64- 85. [In pershian]
24. Gülümser, A.A., Levent, T.B., Nijkamp, P. & Poot, J. (2012): The role of local and newcomer entrepreneurs in rural development: A comparative meta-analytic study, Research Memorandum 2012-1, Faculty of Economics and Business Administration.
25. Matiei Langroudi, Seyyed Hasan, Qadiri Masom, Mojtabi, Dadurkhani, Fazili, Yadollahi Farsi, Jahangir and Tarkashund, Zahra (2013), Explaining the effective factors on the empowerment of villagers in the development of entrepreneurship (case study: Zand and Samen sections of Malair city), *Journal of human geography research*, 80: 119- 138. [In pershian]
26. mohammadi yeganeh, B, Eynali, J & Bigdeli, A (2017), The Role of Entrepreneurship in Rural Areas Development by Emphasis on Tourism (Case Study: Hesar-e-valiasr County- Avaj Township), *Journal of Regional Planning*, 6, 21: 193- 203. [In pershian]
27. Najafi Toh Khoshkeh, P and Azadi, S (2013), The importance of promoting entrepreneurship in the tourism industry, National conference of entrepreneurship and management of knowledge-based businesses, Mazandaran University. [In pershian]
28. Nybakk, E & Hansen. E.(2008). Entrepreneurial Attitude .Innovation & Performance among Norwegian Nature-based Tourism Enterprises, *Forest Policy & Economics*, 10:PP. 473-479.
29. Rahmani, Z, Rezaei Farkhabadi, M (2015), Investigating the relationship between the effectiveness of using the knowledge management process and organizational entrepreneurship in the public service sector, The third national conference of management and entrepreneurship, Semnan, Islamic Azad University, Semnan. [In pershian]
30. Rezvani, M.R & Najarzadeh, M (2009), Study and Analysis of Villagers, Background Knowledge on Entrepreneurship In the Process of Rural Development Case study: South Baraan District (Isfahan County), *Journal of Entrepreneurship Development*, 1, 2: 161- 182. [In pershian]
31. Sojasi Qidari, H, Roknoddin Eftekhari, A, Pourtaheri, M & Azar, A (2015), Ecotourism Entrepreneurship Development Pattern in Rural Areas (Case Study: River Valley Tourism in Tehran Providence), *Human Geography Research Quarterly*, 46, 2: 273- 292. . [In pershian]
32. Sojasi Qidari, H, Sadeghlo, T & Roknoddin Eftekhari, A (2016), Assess and prioritize ecotourism entrepreneurship development strategies in rural region (Case Study: River Valley Tourism in Tehran Providence), *Geographical Planning of Space Quarterly Journal*, 5, 16: 71- 88. [In pershian]
33. Taherkhani M (2002), Recognition of Effective Factors on Rural Youth Migration (RYM) With Emphasis on *Rural Youth Migration of Qazvine Province*. MJSP; 6 (1): 41-61. [In pershian]

34. Tetzschner, H. & Herlau, H., 2003, Innovation and Social Entrepreneurship in Tourism, A Potential for Local Business Development, University of Southern Denmark, Department of Enviromental and Business Economics IME WORKING PAPER 49/03, 1- 33.
35. Yang, C. C., & Chen, B. S. (2006). Supplier selection using combined analytical hierarchy process and grey relational analysis. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 17(7), 926-941.
36. Yaqoubi Farani, Ahmad., Soleimani, Atiyeh and Movahdi, Reza (2014), Sociological Study of The Attitudes toward Mehr Among Alameh University Students, *Women's Studies Sociological and Psychological*, 12, 4: 7- 42. [In pershian]